

วารสารพุทธศาสน์ศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Journal of Buddhist Studies Chulalongkorn University

ISSN 0858-8325 © ปีที่ ๒๐ ฉบับที่ ๒ พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๕๖

บทบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.ลันติ เล็กสุขุม ได้ทำจดหมายถึงผมด้วยความกังวลว่าผู้อ่านจะเกิดความเข้าใจผิดไปว่าท่านมิได้ทำเชิงอรรถในบทความ ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญในการแสดงหลักฐานทางวิชาการ แต่ทั้งนี้ก็ได้หมายความว่าได้เกิด “วิวาทะ” ขึ้นระหว่างผู้เขียนกับบรรณาธิการหลักประจำฉบับแต่อย่างใด และโดยส่วนตัวทั้งสองท่านก็เข้าใจกันดีในเรื่องดังกล่าว การทำเชิงอรรถของบรรณาธิการหลักนั้นทั้งผมและท่านอาจารย์ลันติได้รับทราบและเห็นพ้องต้องกันว่าสมควรจะทำ จึงขอให้ผู้อ่านเข้าใจว่าเชิงอรรถที่บรรณาธิการหลักทำนั้นมีจุดหมายจะให้ผู้ที่ไม่คุ้นเคยกับคัมภีร์พระพุทธานุสาได้รู้จักคัมภีร์และรู้ว่าการตีความปาณนิกที่คนโบราณได้ทำขึ้นนั้นเป็นการทำขึ้นตามความรู้ทางพระพุทธานุสาอย่างแท้จริง จึงมิใช่เป็นการทำเชิงอรรถแทนท่านผู้เขียนแต่ประการใด หากเป็นเพียงการทำขึ้นเพื่อช่วยขยายความรู้แก่ท่านผู้อ่านเท่านั้น โดยไม่นับว่าเป็นส่วนหนึ่งของเรื่องที่ท่านอาจารย์ลันติได้ร้อยเรียงไว้เป็นอย่างดี และ

มีภาพเป็นหลักฐานประกอบอยู่แล้ว จึงได้ลงไว้ท้ายเชิงอรรถว่า “บรรณาธิการ” เพื่อแสดงว่าเป็นงานที่บรรณาธิการจัดทำขึ้นเพื่อประโยชน์แก่ผู้ที่ไม่คุ้นกับการดูฉันทลักษณ์ ฝ่าผนังของไทย ข้อนี้จึงทำให้บรรณาธิการอธิบายเรื่องบางเรื่องค่อนข้างละเอียด ส่วนข้อความที่ท่านอาจารย์ลันติแจ้งว่าตกหล่นไปนั้น มิใช่เป็นการตัดข้อความออกโดยพลการ แต่เนื่องจากเอกสารที่อ้างดังกล่าวมีอยู่แล้วในบรรณานุกรม โดยหลักสากลไม่ต้องอธิบายอีกในเชิงอรรถ ซึ่งโดยปกติผู้จัดทำวารสารจะไม่ทำเช่นนั้นอยู่แล้วโดยเฉพาะงานของผู้ทรงคุณวุฒิเช่นท่านอาจารย์ลันติ

ฉันทลักษณ์ฝ่าผนังนั้นแม้จะมีต้นเค้ามาจากคัมภีร์เช่น ชาตก ดังที่บรรณาธิการหลักได้แสดงไว้ แต่ท่านผู้อ่านก็พึงทราบด้วยว่า ฉันทลักษณ์ฝ่าผนังมิได้ประสงค์จะสะท้อนภาพตามคัมภีร์อย่างเคร่งครัดทุกประการ เพราะภาพฉันทลักษณ์นั้นเป็นทั้งบันทึกเรื่องราวในคัมภีร์ บันทึกวัฒนธรรมของท้องถิ่นและยุคสมัย ระเบียบประเพณีของราชสำนักหรือ

พื้นบ้านแล้วแต่กรณี และยังมีความสนใจ ความรู้สึกนึกคิด และอารมณ์ของผู้แต่งเกี่ยวกับเรื่องที่เขียนเป็นภาพขึ้น อีกทั้ง จิตรกรรมฝาผนังเป็นงานศิลปะ ผู้เขียนภาพเขียนภาพนั้น เป็นงานช่างของตน จึงประกอบด้วยลีลา ชื่นเชิง และมีมือ เชิงศิลปะตามแบบของตน การที่บรรณาธิการหลักทำเชิงอรรถ เพิ่มไว้ให้นั้นเป็นส่วนเสริมความรู้เกี่ยวกับคำภีร์ที่ท่านผู้เขียน บทความมิได้ลงรายละเอียดไว้ เนื่องจากเป็นที่เข้าใจกันใน หมู่ผู้ศึกษาประวัติศาสตร์ศิลป์อยู่แล้วเท่านั้น ถึงกระนั้นก็ยัง มิใช่เป็นการให้ความรู้ทุกสิ่งทุกอย่างที่ควรรู้เกี่ยวกับจิตรกรรม ฝาผนัง แต่เนื่องจากเห็นว่าผู้ที่ศึกษาด้านพระพุทธศาสนาที่ อ่านวารสารพุทธศาสนศึกษาบางท่านอาจจะไม่คุ้นเคยกับ คำภีร์เหล่านั้นจึงได้ทำเชิงอรรถในส่วนดังกล่าวไว้ให้โดยมิได้ ตระต้องตัวเรื่องซึ่งท่านอาจารย์สันติแต่งไว้อย่างดีแล้วแต่ ประการใด อีกทั้งได้ลงข้อความว่า “บรรณาธิการ” ไว้ทุกแห่ง เพื่อแยกส่วนมิให้กระทบกับเนื้อเรื่อง

งานที่ท่านอาจารย์สันติกรุณาให้นำลงวารสาร พุทธศาสนศึกษาเป็นงานที่ท่านได้กลั่นกรองจากความรู้ ความเชี่ยวชาญซึ่งมาจากการศึกษาค้นคว้าและวิจัยมาเป็น เวลายาวนาน จนนับเป็นนักวิชาการที่เป็นอาจารย์ของอาจารย์ ในสาขาวิชาของท่าน วารสารฯถือเป็นเกียรติอย่างยิ่งที่ท่าน ได้ให้ความอนุเคราะห์ดังกล่าว ดังนั้นเพื่อจะไม่ให้เกิดความ เข้าใจผิดในการสื่อความหมายแก่ท่านผู้อ่านขึ้น ผมกับท่าน อาจารย์สันติจึงเห็นพ้องต้องกันว่าควรจะให้ท่านผู้อ่านได้ ทราบข้อเท็จจริงตรงกัน ซึ่งท่านผู้อ่านก็จะได้รับประโยชน์ใน การอ่านบทความอย่างเต็มที่ และจิตรกรรมฝาผนังก็จะเป็น ภาพลายตาที่ดูไม่ออก แต่จะเป็นงานทางศาสนา ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและศิลปะ ที่มีคุณค่าซึ่งบรรพบุรุษได้สร้างไว้เพื่อ บูชาพระศาสนา และเพื่อสอนธรรมะที่เป็นนามธรรมด้วย รูปธรรมแก่อนุชนดังที่ท่านอาจารย์สันติได้แสดงให้เห็น แล้ว จึงเรียนมาเพื่อความเข้าใจที่ตรงกันแก่ทุกฝ่าย

บรรณาธิการบริหาร

เรียน บรรณาธิการบริหาร ศาสตราจารย์กิตติคุณปรีชา ช่างขวัญยืน

ตามที่ท่านกรุณาแนะนำให้ข้าพเจ้าเสนอบทความโดยกำหนดหัวเรื่อง “เมื่อคนไทยโบราณบันทึกเรื่องพุทธศาสนาผ่านจิตรกรรมฝาผนัง” และได้กรุณานำลงพิมพ์ใน วารสารพุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีที่ 20 ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน 2556 หน้า 7-58. ข้าพเจ้าขอขอบคุณ และขอถือโอกาสนี้แสดงความคิดเห็นต่อการทำหน้าที่ของบรรณาธิการหลักประจำฉบับ ท่านอาจารย์อนันต์ เหล่าเลิศวรกุล

บรรณาธิการหลักประจำฉบับ ได้ตั้งใจทำหน้าที่อย่างน่าชมเชย แต่ท่านลืมพิจารณาลักษณะเฉพาะของบทความนี้ อันเป็นหน้าที่หนึ่งของบรรณาธิการ ซึ่งต้องตระหนักอย่างยิ่ง ข้าพเจ้าขอถือโอกาสนี้แจ้งดังนี้

1. ข้าพเจ้า “ออกแบบ” บทความดังกล่าว โดยคำนึงถึงความเรียบให้อ่านง่าย เนื้อความที่เรียงร้อยต่อเนื่อง สืบเนื่องเป็นเหตุเป็นผลกันโดยลำดับ จึงหลีกเลี่ยงการใช้เชิงอรรถได้ อย่างไรก็ดี ภาพประกอบทั้งหลายในบทความดังกล่าว ได้ทำหน้าที่การอ้างอิงอย่างสำคัญยิ่ง รวมทั้งอ้างอิงแหล่งข้อมูล-แหล่งจิตรกรรมฝาผนัง ข้าพเจ้าได้ระบุไว้โดยเคร่งครัดอยู่ในเนื้อหาของบทความ

2. ขอเรียนเพิ่มเติมว่า การอ้างอิงที่มีอยู่บ้างในบทความ ข้าพเจ้าก็ได้จัดทำ แต่โดยจำเป็นเท่านั้น บทความนี้ไม่แสดงประเด็นวิเคราะห์ เช่นการตรวจสอบ หรือโต้แย้ง จึงไม่จำเป็นต้องมีเชิงอรรถ อนึ่ง การวิเคราะห์ วิจัยต้นแบบสำหรับการจัดทำบทความนี้ ข้าพเจ้าจัดทำอยู่ในงานวิจัยชิ้นสำคัญของข้าพเจ้า และได้ระบุเป็นเชิงอรรถหมายเลข 1 ของบทความดังกล่าวเลยทีเดียว ความเป็นว่า “หนังสือหลักที่ใช้ประกอบการเรียบเรียง ได้แก่ ...” * แต่กลับไม่ปรากฏในบทความที่ลงพิมพ์ แสดงว่า บรรณาธิการหลักประจำฉบับ ตัดออกไปโดยไม่สมควร เพราะผมแจ้งไว้เป็นทางเลือกสำหรับผู้อ่านบทความที่ต้องการติดตาม ตรวจสอบ หรืออ่านรายละเอียดเพิ่มเติม

3. ภาพเขียนเล่าเรื่องปรัมปราคติอิงนิทานในพุทธศาสนา เป็นเรื่องของช่าง การตีความนิทานที่นำมาเขียน ย่อมมีรายละเอียดความแตกต่างกันไปบ้างตามแหล่งต่างๆ กัน ต่างยุค ต่างสมัย ภาพเขียนเป็นศิลปะการแสดงออกอย่างหนึ่ง มีใช้บทความวิชาการด้านศาสนา หรือตำราพุทธศาสนาแต่อย่างใด

บรรณาธิการหลักประจำฉบับ เพิ่มเชิงอรรถแนวบทเรียนทางพุทธศาสน์ อย่างมากมาย ให้แก่บทความของข้าพเจ้า แม้เป็นข้อมูลที่ดี แต่ตรงข้ามกับเจตนาของผู้เขียนบทความ คือข้าพเจ้าได้ชี้แจงเป็นลำดับข้างต้น

ด้วยความเคารพ และนับถือยิ่ง

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.สันติ เล็กสุขุม

27 พฤษภาคม 2556

คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา บางแสน

* “หนังสือหลักที่ใช้ประกอบการเรียบเรียง ได้แก่ สันติ เล็กสุขุม จิตรกรรมไทยสมัยรัชกาลที่ ๓ : เมื่อความคิดเปลี่ยน การแสดงออกก็เปลี่ยนตาม สำนักพิมพ์เมืองโบราณ, 2548. และ Santi Leksukhum. *Temples of Gold : Seven Centuries of Thai Buddhist Paintings*. (Printed and bound in France : Copyright by Imprimerie nationale Editions. English translation copyright 2000 by George Braziller, Inc. and River Books, USA.-Thailand).” หนังสือหลักรายการแรกคือ จิตรกรรมไทยสมัยรัชกาลที่ ๓ : เมื่อความคิดเปลี่ยน การแสดงออกก็เปลี่ยนตาม, 2548. ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยประจำปีงบประมาณ 2544 จาก สาขาปรัชญา สภาวิจัยแห่งชาติ.

** ระหว่างดำเนินการจัดพิมพ์ ท่านบรรณาธิการบริหาร ได้โทรศัพท์ถึงข้าพเจ้า ทราบดีว่าสมควรเพิ่มเติมเชิงอรรถขยายความบางประเด็นที่คลุมเครือ ซึ่งข้าพเจ้าได้ขอบคุณท่าน และไม่ขัดข้อง ให้จัดทำตามที่เห็นว่าสมควร และขอให้ระบุว่าเป็นส่วนเพิ่มเติมของบรรณาธิการหลักประจำฉบับ โดยข้าพเจ้าไม่คิดว่า การจัดทำเพิ่มเติม จะกลายเป็นแนวทางขัดแย้งกับลักษณะเฉพาะของบทความของข้าพเจ้า